בעי משיזגה אסקופתיה בגו נהרא [רצה לרחוץ את הבשר שבידו בתוך הנהר], **ואינשתה ואזיל ליה** [ונפלה ממנו חתיכת הבשר והלך לו אותו אדם משם. לאחר מכן **חזר** לאותו מקום ומצא שם חתיכת בשר זהה לשלו, **ובעי מיסבינה** [ורצה לקחת אותה]. **אמר ליה** [אמר לו] **רב**: בשר זה **אסור לך** באכילה, **דנא אמר** [שאני יכול לומר] **ההיא שטף נהרא** [אותה החתיכה שרחצת שטפה הנהר], **ואייתי חורי דנבילה תחתוי** [והביא הנהר חתיכה אחרת של נבילה שנפלה לתוכו במקום אחר תחתיה]. ומסופר מעשה נוסף בו החמיר רב בבשר שלא היה ידוע מקורו: **חד בר נש הוה** [אדם אחד היה] **מהלך בשוק טעין קופד** [וטעון בבשר]. **אתא דייתא וחטפתיה מיניה וטלקתיה** [באה דיה, עוף טורף, וחטפה אותו, את הבשר ממנו, והשליכה אותו] לאחר מכן במקום אחר. **חזור** אותו אדם **בעי מיסבינה** [ורצה לקחת אותה] מהמקום בו **ראה שהשליכתו הדיה. אמר ליה** [לו] **רב**: בשר זה **אסור לך, דנא אמר** [שאני יכול לומר] **בשר דנבילה הוות טעינה** [בשר של נבילה היתה הדיה מחזיקה בפיה] **וטלקתיה** [ותזקה אותו] במקום זה **ונסבה ההוא אוחרנא** [ולקחה את זו האחורת שמידך] ואכלתו, ויתכן איפוא שהבשר שמצאת בשר נבילה הוא. ומסופר עוד בענין זה: הנהר **גינאי שטף זיקין** [נגדיא) יין של ישראל ומצאו אותם לאחר מכן על שפת הנהר. **אתא עובדא קומי** [בא המעשה לפני] **ר' יצחק בן ר' אלעזר, ואמר: יחכמון שפייא קיטרהון** [יבדקו שופכי היין, הישראל שמילא את נאדו ביין את הקשרים] בנאדות, ואם הם מכירים שאלו קשריהם, הרי הנאדות אלו שלהם, ושל יין כשר הם, והיין (והנאדות). ראה עיונים) מותר. ואם אינם מכירים את הקשרים כשלהם, יש לחשוש שמא יין זה של גויים הוא ואסור משום חשש יין נסך. ומסופר עוד: **נקוניקה** (קנקן) של יין **אשתכח בכנישתא דבולי** [נמצא בבית הכנסת של המונעצה]. **אתא עובדא קומי** [בא המעשה לפני] **ר' ירמיה, אמר: יתחכמון סקורייא עבידתהון** [יבדקו מסמני הכדים בצבע אדום, את עבודתם], כלומר, את הסימן שעל גבי קנקן זה, ואם יכירוהו הרי היין מותר. ואם אינם מכירים אותו יש לחשוש שמא של גויים הוא, והריהו ספק יין נסך. ומסופר עוד: **גדי צלי** [צלוי] **אשתכח באסרטי** [נמצא ברחוב] של המקום **גופתא, והתירוהו** חכמים באכילה **משום שני דברים: משום מציאה** שקבעו שגדי זה שייך למוצא, ואינו צריך להכריז עליו משום השבת אבידה, והתירוהו באכילה **משום** דין **"רוב מהלכי דרכים"**. ומסכירים: התירוהו למוצא **משום מציאה, דתני** [ששנויה ברייתא]: **המציל מיד הארי, או מיד הגייס** (צבא של אויבים), **או משונת** (מסלע) **הים, ומשונת הנהר, ומאיסרטיא** (דרך הרבים) **גדולה, ומפלטיא** (ככר) **גדולה — הרי אלו שלו, מפני שהבעלים מתייאשין מהן**, ולכן קבעו שהגדי שלו, שהרי מצאו ברחוב. והתירו את הגדי באכילה **משום** דין **"רוב מהלכי דרכים"** — שרוב המהלכים באותה דרך היו ישראלים, ומסתבר שמהם נפל, ולכן לא חששו בו **משום שחיטת גוי** לאוסרו באכילה. ומסופר כי בסופו של דבר **אישתכח מן דבית** [נמצא שאותו גדי היה של בית] **רבי**, ואכן כשר היה. ובדומה לכך מסופר עוד: **עיגול דגובנה אישתכח בפונדקא** [ניגול, כיכר גדולה של גבינה בפונדק] של **לוי, והתירוהו משום שני דברים: משום מציאה, ומשום רוב מהלכי דרכים. משום מציאה, דתני** [ששנויה ברייתא]: **המציל מיד הגייס, מיד הארי, משונת הים, ומאיסרטיא גדולה, ומפלטיא גדולה — הרי אלו שלו, מפני שהבעלים מתייאשין מהן**, ואף ממה שנמצא בפונדק שהוא מקום של רבים, מתייאשים הבעלים. **ומשום** דין **"רוב מהלכי דרכים"** לא חששו **משום גבינת גוים**, כיון שרוב אורחי אותו פונדק היו ישראלים. ומסופר כי בסופו של דבר **אישתכח מן** [נמצא שאותו עיגול גבינה היה] של בית **ר' אלעזר בר' יוסי**, וכשר היה. **אמר ר' מנא קומי** [לפני] **ר' יוסי**: ומדוע לא הורו חכמים שיכריז מוצא הגדי או עיגול הגבינה משום השבת אבידה, **ואנן חמיין רבנן** [והלא אני רואה חכמים] **שמכריזין** אף על אבידה שנמצאה במקום שמצויים בו רבים! **אמר לו** ר' יוסי לר' מנא: **את אין הוויתה משכח לא נסבת** [אתה אם היית מוצא אבידה במקום שרבים מצויים בו האם לא היית לוקח] אותה **לעצמך?! ר' יונה אבוך** [אביך] **לא אמר כן, אלא אמר: הלואי כד נשכח, נשכח** [הלוואי שכאשר נמצא דבר, נמצא] אותו במקום שלא נצטרך להכריז עליו, וכגון **מן פיוסא ולגוא** [מן השער ולחוץ], שהוא מקום שהרבים מצויים בו. ומעירים כי **אפילו כן** [אפילו כך, למרות דבריו], **אשכח** אבידה במקום שהרבים מצויים בו **ולא נסיב** [ולא לקח] אותה לעצמו, אלא הכריז עליה.

א הלכה ג משנה

בחמה הראויה לקרבן **שנמצאת** תועה במקום **מירושלים ועד מגדל עדר, וכן** אם נמצאה **במדתה** (כמרחק זה) מירושלים **לכל רוח** (צד) אחר — מסתבר שברחה זו מירושלים, וכיון שרוב הבהמות שבירושלים הינן קרבנות, מניחים שאף היא קרבן. ואם היא מן **הזכרים** יש לשער שהיא מן **העולות, ואם** היא מן **הנקיבות** הריהי ודאי **מזבחי שלמים**, שכן קרבן שלמים בא גם מן הנקבות ולא קרבן עולה. **ר' יהודה אומר: הראוי לפסחים**, כגון גדי כבשים או טלה עזים בן שנה, ממולאים בחתיכות קטנות של בשר (ספר המערך, ערך נקוניקה), ויש שפירש "נקוניקה" — ריאה עם בני המעיים (פני משה), ולשני הפירושים היו הקצבים נבראה מסמנים את החלקים הללו בסימן מיוחד.

הראוי לפסחים לפסחים ואף שיתכן שבהמה זו היא קרבן אשם נזיר או אשם מצורע, שהרי גם הם באים מזכרים בני שנה, כיון שקרבנות אלו אינם מצויים כל כך, ובפרט שהוא בתוך שלושים יום לפסח, סביר להניח שבהמה זו קרבן פסח היא (ריב"ן).

קודם לרגל שלושים יום שכיון ששואלים ודורשים בהלכות הפסח שלושים יום קודם חג הפסח (ראה פסחים נ,א), מתחילים אז אנשים לקנות בהמות לפסחיהם ולהקדישם לשם כך, וסביר להניח שבהמה זו הוקדשה לשם פסח (רא"ש, תלמיד הרשב"ש, הקלין חדתין), ואינה קרבן אחר, כגון עולה או שלמים (רבינו משולם).

וטעמו של החנא קמא הסבור שאפילו זכרים בני שנה הם בחזקת קרבנות עולה ולא פסחים, מובא בבבלי (קידושין נה,ב), שכיון שאנשים נזהרים לשמור את פסחיהם שלא יאבדו, אין לחשוש שמא קרבן פסח הוא.

אמר ר' שמעון: שבעה דברים (תקונות) **התקינו בית דין** בעניינים ממוניים הקשורים לקרבנות והקדשות, **וזה, שנסכי** בהמה **שנמצאה** בירושלים באים משל הציבור, **הוא אחד מהן.**

המציל מיד הארי וכו' המציל דבר ששטפו יום או נהר, או מן הדליקה או מפי חיות טרף ובדרך הטבע לא מסתבר להצילו, אף על פי שיש בדבר סימן הריהו שייך למוצא. אפילו אם לא נתייאשו הבעלים, ואפילו עומדים הבעלים ועוחקים. וכתב הרמ"א שמכל מקום מדרבי הטוב והישר צריך להחזיר. אבל אם ניתן להצילו באיזושהי דרך אינו שייך למציל. כמשנה בב"ק פ"ו מ"ב. (רמב"ם ספר נזיקין הלכות גזילה ואבידה פ"ו ה"ב. רמב"ם ספר נזיקין הלכות גזילה ואבידה פ"ו ה"ב. שם פי"א ה"י. שו"ע חו"מ רנו, ז).

ומשום רוב מהלכי דרכים אבדו גדייו או תרנגוליו, או שנגנבו, ומצאם שחוטים כראוי, אם היה זה במקום שרוב ישראל מצויים (וגם רוב נגבי הציר הם ישראלים. רמ"א). אפילו כשרוב אנשי הציר הציר והשוק הם גוים. ש"ך — הריהם מותרים. בין שמצאם בשוק בין שמצאם באשפה שבבית. אבל אם מצאם באשפה בששוק — אסורים. (רמב"ם ספר קדושה הלכות שחיטה פ"ד ה"ח. שו"ע יו"ד א, ד).

בהמה שנמצאת מירושלם וכו' בהמה שנמצאת בירושלים או בסביבתה עד מגדל עדר וכמידה זו לכל רוח, יש לשער שהיא בהמה של זבחים שברחה, וכיון שצריך לחשוש שמא היא מוקרשת עליו לנהוג בכל בהמה לפי מינה וגילה בדרך שיוכל להשתמש בה. וראה בעמוד ב. (ראה רמב"ם ספר עבודה הלכות פסולי המוקדשין פ"ג ה"י"ח. שם ספר זמנים הלכות שקלים פ"ד ה"ג).

מסורת הש"ס

א. ירושלמי ע"ז ב,ח.
ב. ראה בבלי ב"מ כד,ב.
ג. תוספתא ב"מ ב,ב (בשיטוי). בבלי ב"מ כד,א. ע"ז מג,א (בשיטוי).
ד. בבלי קידושין נח,א.
ה. בבלי מנחות נג,ב. שם עג,ב. ויק"ר ב,ט. תדבא"ר ז. ילק"ש תורה תרלט. שם תשמז.

גרסות

משיגה אסקופתיה בכתי"ל: **משיזגה אסקופתיה** ובכתי"מ: **משוגח איספרקופתיה.**
אותא דייתא וחטפתא מיניה בכתי"מ: **והשבתה דייתי מינה.**
שפיא קיטרהון נקוניקה בכתי"מ: **שפחו קטיריהון נקאני קא.**
משום מציאה ומשום רוב מהלכי דרכים בכתי"מ מילים אלו חסרות.
שחיטת נכרי ואישתכח — מהלכי דרכים משום בכתי"ל מילים אלו חסרות.
כד נשכח — ולגוא בכתי"ל: **כך נשכח מן המוסרסי ולגיל.**
הראוי לפסחים פסחים בכתי"מ: **הראוי לפסח פסח.**
עד שהוא מביא נסכיה חזרו להיות מניחין בכתי"מ: **עד שמביא נסכים מי שהיו מניחין.**
התקינו בית דין בדפו"ר: **התקינו.**

קרבן העדה

חד בר נש — אדם אחד הוה מהלך בשוק טעון בשר, בא עוף ששמו 'דיה' וחטפו ממנו והשליכו במקום אחר, ורצה האדם ההוא לחזור ללקחו. אמר ליה רב: אסור לך הא, שאני אומר בשר בנבילה היתה נושאת וזרקתו, והאי שלקחו ממנו אכלה. **גינאי** — נהר שמצאו 'גינאי' שטף נודות של יין של ישראל, ומצאוהו אחר כך. **יחכמון וכו'** — יראו שופכי יין, אם מכירין שזו היא קשריהן שקושרין הנודות יחד, ויש להן סימן בקשרים — מותרים. **נקוניקה** — מין קנקן נמצא בבית הכנסת של עיר ששמה 'בולי', והיה מלא יין. **אמר יחכמון וכו'** — יראו רושמי החביות בסיקרי, אם יכירו שהוא מרושם שלהם — הוה ליה סימן, ומותר. **באסרטיא דגופתא** — ברחוב של עיר ששמה 'גופתא'. **משונת הים** — מקום שהים מגיע לשם בשעה שהוא סוער. **משום שחיטת הנכרי** — דאזלינן בתר רוב מהלכי דרכים, ובדרך ההוא היו הרוב ישראל. **ואשתכח דבית רבי** — ונתברר אחר כך שהיה הגדי משל בית רבי, וכדין התירוהו. **עיגול דגובנא** — עיגול של גבינה מצאו בפונדק של לוי, והיו שם רוב ישראל. **ומשום רוב מהלכי דרכים** — ולא אסרו משום גבינות הנכרים. **ואשתכח מן דרבי אלעזר ברבי יוסי** — ומצאו שהיה הגבינה של רבי אלעזר ברבי יוסי וכדין התירוהו (והרב רבי אליהו פולדא לא דק). **אמר רבי מנא** — לפני רבי יוסי: ואנו רואין שחכמים מכריזין אפילו מוצאין בפלטיא הגדולה ושאר מקומות כיוצא בהן. **אמר ליה** — אתה אם היית מוצא דבר לא היית נוטלו לעצמך? ורבי יונה אביך לא אמר כן, אלא אמר: הלואי שאמצא מציאה לפנים מן פיוסרוס, והוא מקום שרבים מצויין שם, ולא אכריזנה. **אפילו כן** — סתמא דש"ס קאמר, אפילו הכי פעם אחרת מצא רבי יונה לפנים מן פיוסרוס, וחחמיר על עצמו, והכריזו.

הלכה ג משנה **זכרים עולות**

— שאנו תולין שיצאו מירושלים, ורוב זכרים שבירושלים הן עולות, ורוב נקבות זבחי שלמים. **הראוי לפסחים** — זכר בן שנה מן הכבשים או מן העזים — פסחים. והמוצאו מותר להקריבו לפסחו. **קודם לרגל שלשים יום** — משעה שמתחילין לדרוש בהלכות פסח, ואדם מפריש את פסחו. **ממשכנין את מוצאיה** — המוצא עולות או שלמים, היו ממשכנין אותו עד שיביא נסכיה נסכיה משלו: שלשה עשרונים לפר, ושני עשרונים לאיל, ועשרון לכבש. **מניחין אותה ובורחין** — כדי שלא להתחייב בנסכיה. **שבעה דברים** — קחשיב להו ואזיל.

תקלין חדתין

משזגו בשר אסקופתיה — רחץ בשר בנהר ונפל לנהר, ואזל, ואחר כך רצה ליקחה מתנהר. **ההיא שטף כו'** — אסיר לו משום חומרא, שבשר ההוא שטף הנהר והביא אחר דנבילה. **דייתא** — חיה ששמה 'דיה'. **וטלקתא** — והשליכה. **מסבינינה** — רצה האדם ליקח הבשר שהשליכה. **בשר דנבילה כו'** — שהחיה היתה טעונה אפשר בשר דנבילה והשליכה, ולקחה זה הבשר, וכל כך החמיר במקום שראה מקילים. **גינאי** — שם נהר המוזכר בפרק קמא דחולין. **זיקין** — נודות של יין. **יחכמו כו'** — יכירו בעליהן קשרי הנודות אם שלהן הוא, והביא אתנהו עובדי אגב דמירי בבשר שנמצא בנהר. **דבולי** — שם מקום. **סיקורייא** — אותן שסקרו בסיקרא לרשום החביות. **באסטרטיא** — בשוק. **דגופתא** — שם מקום. **משום מציאה** — שכבר נתייאשו בעליהן. **משונת הים** — הן כיפין הסמוכין לנמל הים. **משום שחיטת הנכרים** — דרוב מהלכי דרכים שם היו ישראל. **דבית רבי** — מבית רבי היה הגדי. **דגובנא** — גבינה. **בפונדקא דלוי** — שהיו שם רוב ישראל. **מכריזין** — אפילו בנמצא בסרטיא. **את כו'** — אילו היית מוצא, לא היית לוקח בלא הכרזה. **הפיוסא ולפנים** — מקום שרבים שם. **אפילו כן אשתכח** — אפילו הכי שהיה רגיל לומר הכי, מכל מקום פעם אחת מצא בכהאי גונא ולא נסיב. אי נמי: דקאי ארבי מנא, אף על פי שאמרו לו בשם אביו שהיה מיקל בדבר, אפילו הכי פעם אחת מצא ולא עשה הלכה למעשה להקל לעצמו.

משנה **זכרים עולות**

— דאזלינן בתר רוב מהלכי דרכים, ובדרך ההוא היו הרוב ישראל. **ואשתכח דבית רבי** — ונתברר אחר כך שהיה הגדי משל בית רבי, וכדין התירוהו. **עיגול דגובנא** — עיגול של גבינה מצאו בפונדק של לוי, והיו שם רוב ישראל. **ומשום רוב מהלכי דרכים** — ולא אסרו משום גבינות הנכרים. **ואשתכח מן דרבי אלעזר ברבי יוסי** — ומצאו שהיה הגבינה של רבי אלעזר ברבי יוסי וכדין התירוהו (והרב רבי אליהו פולדא לא דק). **אמר רבי מנא** — לפני רבי יוסי: ואנו רואין שחכמים מכריזין אפילו מוצאין בפלטיא הגדולה ושאר מקומות כיוצא בהן. **אמר ליה** — אתה אם היית מוצא דבר לא היית נוטלו לעצמך? ורבי יונה אביך לא אמר כן, אלא אמר: הלואי שאמצא מציאה לפנים מן פיוסרוס, והוא מקום שרבים מצויין שם, ולא אכריזנה. **אפילו כן** — סתמא דש"ס קאמר, אפילו הכי פעם אחרת מצא רבי יונה לפנים מן פיוסרוס, וחחמיר על עצמו, והכריזו.

הלכה ג משנה **זכרים עולות**

— שאנו תולין שיצאו מירושלים, ורוב זכרים שבירושלים הן עולות, ורוב נקבות זבחי שלמים. **הראוי לפסחים** — זכר בן שנה מן הכבשים או מן העזים — פסחים. והמוצאו מותר להקריבו לפסחו. **קודם לרגל שלשים יום** — משעה שמתחילין לדרוש בהלכות פסח, ואדם מפריש את פסחו. **ממשכנין את מוצאיה** — המוצא עולות או שלמים, היו ממשכנין אותו עד שיביא נסכיה נסכיה משלו: שלשה עשרונים לפר, ושני עשרונים לאיל, ועשרון לכבש. **מניחין אותה ובורחין** — כדי שלא להתחייב בנסכיה. **שבעה דברים** — קחשיב להו ואזיל.

עיונים

שטף זיקין יש מפרשים שהיו אלה נאדות מלאים ביין, והחשש היה שאלה הם נאדות אחרים של גויים, והיין הוא איפוא יין נסך (רבינו משולם). ויש מפרשים שהיו אלה נאדות יין ריקים, והחשש היה שאם אלו שנמצאו אל גויים הם הריהם אסורים משום יין נסך שנבלע בהם (ראה משנה ע"ז פ"ב מ"ד) (תלמיד הרשב"ש).

נקוניקה אשתכח בכנשתא דבולי ראה בפירוש בפנים. ויש שפירש "נקוניקה" — בני מעיים של שור ממולאים בחתיכות קטנות של בשר (ספר המערך, ערך נקוניקה), ויש שפירש "נקוניקה" — ריאה עם בני המעיים (פני משה), ולשני הפירושים היו הקצבים נבראה מסמנים את החלקים הללו בסימן מיוחד.

הראוי לפסחים לפסחים ואף שיתכן שבהמה זו היא קרבן אשם נזיר או אשם מצורע, שהרי גם הם באים מזכרים בני שנה, כיון שקרבנות אלו אינם מצויים כל כך, ובפרט שהוא בתוך שלושים יום לפסח, סביר להניח שבהמה זו קרבן פסח היא (ריב"ן).

קודם לרגל שלושים יום שכיון ששואלים ודורשים בהלכות הפסח שלושים יום קודם חג הפסח (ראה פסחים נ,א), מתחילים אז אנשים לקנות בהמות לפסחיהם ולהקדישם לשם כך, וסביר להניח שבהמה זו הוקדשה לשם פסח (רא"ש, תלמיד הרשב"ש, הקלין חדתין), ואינה קרבן אחר, כגון עולה או שלמים (רבינו משולם).

וטעמו של החנא קמא הסבור שאפילו זכרים בני שנה הם בחזקת קרבנות עולה ולא פסחים, מובא בבבלי (קידושין נה,ב), שכיון שאנשים נזהרים לשמור את פסחיהם שלא יאבדו, אין לחשוש שמא קרבן פסח הוא.

שפע למד את עמי www.hashefa.co.il © כל הזכויות שמורות. להסדרת אישור שימוש בתכנים נא לפנות לדוא"ל info@hashefa.com

קרבן העדה

נכרי ששלח עולתו – דדרשינן "איש איש" – שנכרים נודרים נדרים ונדבות כישראל. **שתהא מנחתו** – עשירית האיפה שכהן גדול מקריב בכל יום מחציתה בבוקר ומחציתה בערב. **קריבה משל צבור** – בגמרא מפרש טעמייהו דרבי שמעון ורבי יהודה. **ושלימה היתה קריבה** – כשהיא באה משל צבור לרבי שמעון, או משל יורשים לרבי יהודה – עשרון שלם היתה קריבה ולא חצי עשרון. ובגמרא מפרש מנא לן. **שיהיו הכהנים נאותים בהן** – דוקא לאכילת קרבנות, אבל לאכילת חולין, אפילו אותן הנאכלין בעזרה כגון שיאכלו הקרבנות על השובע – אין נאותין בהן. **שלא יהיו מועלין באפרה** – בגמרא מפרש לה. **ועל הקינין הפסולות** – המחויבין קינין מביאין מעות ונותנין לשופר, ובית דין לוקחין המעות וקונין בהן קינין, והבעלים הולכים להם, וסומכין על הבית דין שיקריבו קיניהן. ואם פרחו הקינים או נמצאו פסולים – תנאי בית דין הוא שיקחו אחרים מתרומת הלשכה, ומקנים אותן לבעלים, ויוצאים בהן ידי חובתן. **המספק את הקינים** – אותן שפסקו עם הגזברים למכור להם כל הקינין הצריכין – הוא חייב להחליף כל שימצא בו פסול.

גמרא **לבא בדמיהן שנו** – כלומר, איהי ודאי לא קרבה. והכי קאמר: אם בא אדם זה המוצאה לעשות לה תקנה, ובא לקבל על עצמו חוב כל דמים שהוא (שהוא) בספק ולהוציאה לחולין, ולהקדיש את דמיה.

אומרים לאדם וכו' – דכל בהמות הקדש הראויה למזבח אסור לחללן, דכתיב "אם בהמה טמאה ופדה בערכך", ואמר מר: בבעלי מומין שיפדו הכתוב מדבר, אבל תמימים – לא. וזה שבא לימלך ולחוב בדמיה, וכי נאמר לו עמוד וחטא לחללה מזיד בשביל שתזכה לתקן הקרבתה של בהמה זו?. **אם רוב זכרים עולות** – והכי פירושו דמתניתין: אם רוב בהמות שנמצאו זכרים – כולן עולות, ואם רובן נקבות – אף זכרים שבהן שלמים. ופריך: **ואין השלמים באין מן הזכרים** – נמי? ואם כן, אף זכרים ניחוש שמא שלמים הן. ומשני: **כיצד הוא עושה מוציאן לחולין** – על מנת שיחזורו לדיני עולות. ואין זה חטא, אלא של כל פנים מקריבה על גבי המזבח. ויותר נראה לי דאף זה מן הקושיא: אף לרבי יוחנן קשיא, כיצד הוא עושה וכו' אלא שמוציאן לחולין. אם כן אף לרבי אושעיא לא קשיא. ומשני: דתנאי בית דין הוא, וכו' ולא קשיא לרבי יוחנן.

תקלין חדתין

עולתו – שמקבלין מהן נדרים ונדבות, דדרשינן "איש איש" – להביא את הנכרים. **רבי יהודה אומר: משל יורשים** – מפרש בגמרא. **על המלח כו' שלא יהיו מועלין באפרה** – בגמרא מפרש. **הפסולות** – אם נפסלו הקינין שלקחו בדמים שנתנו בעליהם לשופר, תנאי בית דין שיקח אותן מעות צבור. ומקנין אותם לבעלים שיצאו ידי חובתו בהם. **המספק את הקינין** – שקבל על עצמו לספק בכל יום שעיצטרך קינין, וכל האחריות עליו, ולכן אם נפסלו עליו לספק.

גמרא הכי גרסינן: **ואין השלמים כו'** – וכי זכרים עולות הוא דהוי ולא שלמים? דלמא שלמים הוי, והיכי מקריב לה עולה? **לבא בדמיהן שנו** – הן בעצמם אינם קרבים כלל, אלא דמיירי: אם בא אדם לזה מצוא תקנה לבהמות אלו, ובא לקבל על עצמו חוב כל דמיה שהן בספק ולהוציאן לחולין ולהקדיש את דמיהן, אם זכרים הן – נתחייב אף בדמי עולה, דחיישינן שמא עולות הן. **כיצד הוא עושה – מוציא לחולין כו'** – כלומר, אף על גב דקדושת הגוף לא מתחלל בלא מום, כדתנן (מעילה יט) "אין מועל אחר מועל במוקדשין", דהיינו בקרבן אחד של הקדש אי אפשר להיות שתי מעילות זו אחר זו, דכיון שמעל הראשון יצא לחולין, אלא בבהמה, וכל שכן בלבד דבהמה של קדשי מזבח הראויה לקרבן אינה יוצאה לחולין כשהיא תמימה – שאני התם דלא מכוין לאפוקינהו לחולין, הלכך קדושת הגוף נמי מיתחלא. וזהו דאמר "מוציא לחולין וחוזר ועושה אותן עולות". **ואין זה מזיד** – דהא מכוין לאפוקינהו לחולין, הלכך קדושת הגוף נמי מיתחלא. לן כוותיה, דהקדש במזיד אין מתחלל. ולא ניחא להו לאוקמיה כיחידאה ודלא כהלכתא. ומשני: **מכיון שתנאי בית דין כו'** – דבתחלה נתקדש לשלמים על תנאי בית דין שאם יאבדו ימצאו זכרים בספיקה דכהאי גונא ויראה אחד למצוא להם תקנתם – יתחללו, וכהאי גונא לאו מזיד הוא. **אומרים לו לאדם צא ומעל כו'** – דכל בהמות אסור לחללן תמימין, שנאמר "אם בהמה הטמאה ופדה בערכך", ואמר מר במנחות (קא): בבעלי מומין שנעדו הכתוב מדבר, וזה שבא ליטלן לחוב בדמים נאמר לו שימעול לחללה מיד, בשביל שתזכה לתקן הקרבתה של בהמה זו. **אלא הולכין בהן אחר הרוב, אם רוב זכרים עולות** – דזיכר שהוקדשו לעולות. דלשלמים כשרים גם נקבות, ואי חזינן רובא זכרים, אמרינן מסתמא לא הוקדשו אלא לעולות שאינן באים אלא מן הזכרים. **אם רוב נקבות זבחי שלמים** – דאזלינן בתר רובא, שבודאי הוקדשו לשלמים שנקבות גם כן כשרין ולא לעולות, וכולן זבחי שלמים.

עיונים

נכרי ששלח עולתו אף שאין הגוים מצווים להקריב קרבן, וגם אין רשאים לקבל מהם שום קרבן שהוא קרבן חובה, מכל מקום יכולים הם להביא קרבן בנדבה, ומקבלים מהם את קרבנם ומקריבים אותו במקדש. ובמסכת (מנחות עג,ב) נחלקו חכמים האם מקבלים מהם רק עולות או גם שלמים.

קרבן הגוי טעון נסכים כמו קרבן של ישראל, שכן נאמר (במדבר טו, יז): "ּכּכה ייעשה לשור האחד או לאיל האחד או לשה בכבשים או בעזים" (רש"י), לומר שחובת הנסכים תלויה בקרבן, יהא "המביאו מי שיהיה. ולפיכך, אם לא שלח הגוי דמי נסכים יבואו נסכיו משל ציבור. והרמב"ם מביא בענין זה פסוק אחר באותה פרשה שנוכר בו "ּכּכה", "ּכּכה תעשו לאחד במספרם" (במדבר טו, יג), והוא מביאו כראיה לכך שנסכיו באים (לכתחילה) משל ציבור.

משל יורשין תהו אחרונים, כיצד יביאו היורשים את קרבן זה, והלוא הריהם אוננים שאין הם משלחים את קרבנותיהם. והסבירו כי כיון שהקרבן אינו בא לכפרתם של האוננים, אלא לחלקו של הכהן הגדול שמת, יכולים האוננים להביאו (מנח"א).

משל ציבור ר' יהודה אומר משל יורשין ב"אורח ההלכה" תובאו דברי הרמב"ם בהלכות תמידין ומוספין (פ"ג הכ"ב) הפוסק כר' יהודה שמשל יורשים מובאת מנחת החביתים, אבן שאלו אחרונים כי מדברי הרמב"ם בהלכות שקלים (פ"ד ה"ד) נראה שפסק כר' שמעון כי משל ציבור הריהי באה! ויש שאבן השיבו כי עיקר הפסק הוא כר' יהודה, ואילו דברי הרמב"ם שבהלכות שקלים לא נאמרו אלא אגב שאר הדברים הנוכרים שם, ולא התכוון לפסוק הלכה כן (כס"מ הלכות שקלים שם). ויש שאמרו שלענין דין תורה אכן פסק הרמב"ם כר' יהודה שמשל יורשים היא באה, ואולם אף פסק כתקנת חכמים שתהא המנחה באה משל ציבור, ומשום שראו חכמים כי מתרשלים אנשים להביאה, שכן בדבר זה מודה ר' יהודה לר' שמעון (לח"מ בהלכות תמידין ומוספין. ויעויין להלן ב"עיונים"). ויש שחלקו על דברים אלה (שכן קושי הוא לומר שבמקום אחד פסק הרמב"ם כדין תורה, ובמקום אחר פסק כדין דרבנן), וקבעו שאכן פוסק הרמב"ם כתקנת חכמים זו, ומשל ציבור באה המנחה, ואולם יש להבחין בין הבאתה ביום בו מת הכהן הגדול – שביום זה אין מקום לחשש של פשיעה והתרשלות, ואין בו איפוא טעם לגזירתם של חכמים, ולכך ביום זה מביאים היורשים (ובפסק ההלכה שבהלכות תמידין ומוספין), לבין הבאתה של המנחה בשאר הימים, עד שיומנה כהן גדול חדש, שיש לחשוש בזו להתרשלותם של היורשים – ולכך מביאים אותה מן הלשכה (זבח תודה). ויש מהאחרונים שהבחינו אף הם בהבחנה זו שבין הבאת המנחה ביום מותו של הכהן הגדול לבין הבאתה בשאר הימים, ואולם נימקוה באופן שונה: שביום מותו של הכהן הגדול מביאים היורשים את המנחה – שכן כבר התחייב הכהן הגדול שמת בהבאתה של המחצית של בין הערבים. מה שאין כן בשאר הימים, שלא התחייב בהם הכהן הגדול (אר"ש, זכר רעוחק. אי"מ).

משל יורשין הלשון "יורשים" באה בדברי ר' יהודה הן במשנתנו והן בברייתא המובאת בסוגיית הגמרא בלא הגדרתם של יורשים אלה, אם הם דווקא הבנים (כגון בניו, ובדרך שנאמר בכתוב "והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אותה", שממנו למד ר' יהודה את שיטתו, כמובא בברייתא), או שמא אף יורשיו הישראליים של כהן גדול. ונחלקו בדבר אחרונים, שיש שאמרו שכיון שנאמר הדבר בלשון כוללת "יורשים", הרי מדובר אף ביורשיו הישראלים, ויכולים הם להביאו כיון שאין היורש מביא את מנחת החביתים של מורישו בשם עצמו, אלא לשם הכהן הגדול שמת (מני"ח, רש"ש, גרי"ז). ויש שאמרו כי אין הכוונה ב"יורשים" אלא לבניו של כהן גדול, שהרי הם הבנים (מקד"ד, חזו"א, שפ"א).

משל צבור דנו בדבר אחרונים, כיצד מביאים ציבור דבר שאין הם חייבים בו (לשיטת ר' יהודה), והרי אין מנחת הבחיתים באה בנדבה! והסבירו כי בפרק הזמן הזה שאין בו כהן גדול – הרי מנחת החביתים בקרבן שאין לו בעלים (כדורך שמצאנו אופן כזה של קרבן, וכגון קרבנו של גר שמתו), ומאחר שחובתו של ציבור הוא שתיקרב מנחת החביתים בכל יום, הרי זו חובה בשלבעצמה וללא זיקה לבעלים נוגעת. ולא נחלקו ר' יהודה ור' שמעון אלא בשאלה על מי החובה להביאם, ואולם זה וזה מודים כי המנחה קריבה שלא בזיקת בעלים עליה (חזו"א).

משל צבור... משל יורשין שיטת התנא קמא כאן היא היא שיטת ר' שמעון המובאת במנחות (נב, א), וכתבו שם אחרונים כי מנוסח הדברים של ר' שמעון ניתן היה לומר שאין הכוונה שהחייבים דוקא להביא מתרומת הלשכה, אלא מאחר שר' שמעון הוא החרשל לשלונתם של אנשים (וכמבואר במהלך הסוגיה, שכן היא שיטת ר' שמעון, כעולה מדברו במנחת החביתים שאין היא באה מהיורשים אלא מתרומת הלשכה, בשל חשש זה), מעתה יש לומר שאפשר שיבואו קרבנות אלה גם מתרומת הלשכה, ואולם אם יראו אנשים להביאה – רשאים הם. אכן, מנוסח דברי ר' שמעון שהובאו בסוף הסוגיה שם, שעיקרה של דעת ר' שמעון בדינם של הקרבנות הללו אינה משום פשיעה ורשלונו של אנשים, אלא שכך נלמד דינם של קרבנות אלה מריבוי הכתוב בקרבן התמיד, שבאים הם מתרומת הלשכה, מעתה נלמד שהרי זה דין בדווקא, שאין הקרבנות האלה באים אלא מתרומת הלשכה בלבד.

ובהסבר שיטת ר' יהודה שהקרבנות הללו באים משל הציבור, אמרו כי אף שהקרבנות הללו הם קרבנות ציבור, ובקרבנות התמיד, מכל מקום שונים הם מן התמיד הבא מתרומת הלשכה – שכן הם באים לכפרתו של הציבור על חטאו, ולכך דמיהם נגבים מבני ישראל (הגר"ז).

לבא בדמיהן שנו הדברים תמוהים, שהרי שנינו קודם לכן שבראשונה היו מוצאי הבהמה ברוחים בדי שלא יתחייבו בנסכיה, שכן כרגיל אין אדם רצה להוציא ממון משלו על דבר כגון זה, ואיך פתאום יתנדב לנדור דמי בהמה שלימה נוספת? ויש שתירץ, שכונתם המשנה שאם לאחר שהביא את שתי הבהמות אמרו לו שהקרבנות הללו עומדים גם נסכים לא רצה להביאם, בראשונה היו ממשכנים אותו. ואולם משראו שבשל הוצאה נוספת זו ברחו מוצאי הבהמות תקנו שיבואו הנסכים משל הציבור (תפא"י). ויש שתירץ שהריהו חושש רק להוצאות של הנסכים, משום שבעונין הבהמות שמביא בסופו של דבר אינו מפסיד כלום. שכן על הבהמה שמעא בעצמה הוא מתנה שאם אינה קרבן עולה הריהו מקריבה לעולה לשם עצמו. והבהמה האחרת שמביא במי זו גם היא אינה נחשבת לו כהפסד, שהרי המורתה הוא לוקח לעצמו את הבהמה שנמצאה בעצמה, שכן בחילולה היא יוצאת לחולין חוזה בה. ונמעא איפוא שהוהוצאות שיכול לחשוש מהן הן רק הבאת הנסכים לקרבן, אף שקרבן זה בעצם עולה לשם בעליו שאיבדוהו (שקל הקודש לר"ח קניבסקי).

אורח ההלכה

נכרי ששלח עולתו וכו' גוי ששלח עולתו ממדינה אחרת ולא שלח עמה דמי נסכים – יביאו נסכיהם מתרומת הלשכה. כר' שמעון. (רמב"ם ספר זמנים הלכות שקלים פ"ד ה"ג).

גר שמת והניח זבחים גר שמת והניח זבחים, אם יש לו נסכים – קרבים משלו, אין לו נסכים – הריהם באים מתרומת הלשכה. כר' שמעון. (רמב"ם שם ה"ד).

כהן גדול שמת ולא מינו כהן אחר תחתיו וכו' כהן גדול שמת ולא מינו אחר לכהן תחתיו – מקריבים את מנחת החביתין מתרומת הלשכה. כר' שמעון. (רמב"ם שם. וראה כס"מ שם ה"ג). אכן בהלכות תמידין ומוספין (פ"ג הכ"ב) פסק הרמב"ם כשיטת ר' יהודה שמביאים את מנחת החביתין משל היורשים (וראה לח"מ שם).

ועל פרה שלא יהא מועלין באפרה פרה אדומה, תנאי בית דין הוא שמועלים בה משעה שהוקרשה עד שתיעשה אפר, ואף על פי שהיא בקרשי בדק הבית, ודין הוא שאין מועלים בקרשי בדק הבית. כר' שמעון. (רמב"ם שם הלכות מעילה פ"ב ה"ח).

על המלח ועל הצעים וכו' מנאי בית דין שיהיו הבהמות נהנים מהלח ומעלת הקדש לעורך אכילת חלקם בקרבנות (אבל לא יתנו מלח הקדש בחולין שלהם). כר' שמעון. (רמב"ם ספר עבודה הלכות מעילה פ"ח ה"ז).

ועל הפרה שלא יהו מועלין באפרה פרה אדומה מועלין בה רק משהוקרשה עד שתעשה אפר, ואולם משנשרפה ונעשתה אפר תנאי בית דין הוא שאדם הנוהנה מאפרה אינו מועל. כר' שמעון. (רמב"ם שם פ"ב ה"ח).

הקינין הפסולות קן שנמצא פסול או שנפסל קודם שקבר, צריך הממונה על מכירת הקינים לבית המקדש לספק למקדש אחר במקומו. כר' יוסי. (רמב"ם שם הלכות כלי המקדש והעובדים בו פ"ז ה"ט).

ב ע"א **גוֹי שֶׁשָּׁלַח עוֹלָתוֹ מִמְּדִינַת הַיָּם וְשָׁלַח עִמָּהּ נְסָכִים – קְרֵיבִין מִשֶּׁלּוֹ, וְאִם לָאו – קְרֵיבִין מִשֶּׁל צִבּוּר. וְכֵן גֵּר שֶׁמֵּת וְהִנִּיחַ זְבָחִים, אִם יֵשׁ לוֹ נְסָכִים – קְרֵיבִין מִשֶּׁלּוֹ, וְאִם לָאו – קְרֵיבִין מִשֶּׁל צִבּוּר. וּתְנַאי בֵּית דִּין הוּא עַל כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁמֵּת שֶׁתְּהֵא מְנָחָתוֹ קְרֵיבָה מִשֶּׁל צִבּוּר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִשֶּׁל יוֹרְשִׁין, וּשְׁלֵימָה הָיְתָה קְרֵיבָה. עַל הַמֶּלַח וְעַל הָעֲצִים שֶׁיִּהוּ הַכֹּהֲנִים נֵאוֹתִין בָּהֶן. וְעַל הַפָּרָה שֶׁלֹּא יְהוּ מוֹעָלִין בְּאֶפְרָהּ. וְעַל הַקִּינִין הַפְּסוּלוֹת שֶׁיִּהוּ בָּאוֹת מִשֶּׁל צִבּוּר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: הַמְסַפֵּק אֶת הַקִּינִין הוּא מְסַפֵּק אֶת הַפְּסוּלוֹת.**

ב גמרא

[1]רַבִּי הוֹשַׁעְיָא רַבָּה אָמַר: לַבָּא בִּדְמֵיהֶן שָׁנוּ. [2]אָמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן: אוֹמְרִים לוֹ לָאָדָם צֵא וּמְעוֹל בַּקָּדָשִׁים? אֶלָּא, הֵילְכוּ בָּהֶן אַחַר הָרוֹב, אִם רוֹב זְכָרִים – עוֹלוֹת, אִם רוֹב נְקֵבוֹת – זִבְחֵי שְׁלָמִים. וְאֵין הַשְּׁלָמִים בָּאִין מִן הַזְּכָרִים וּמִן הַנְּקֵבוֹת?! כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? מוֹצִיאָן לְחוּלִּין, וְחוֹזֵר וְעוֹשֶׂה אוֹתָן עוֹלִין (חייבים בקרבן אשם מעילה) על ההנאה **באפרה**. וכן תיקנו **על הקינין** (תורים או בני יונה הבאים כקרבן) **הפסולות** שאם נפסלו ואינן ראויות להקרבה, **שיהו באות משל צבור**. ואילו **ר' יוסי אומר**: דאדם שהוא הסיטוניאי **המספק את הקינין** לבקדש, **הוא** גם זה **המספק** **את** הקינין האחרות תחת **הפסולות** בלא תשלום נוסף.

ב גמרא

שנינו במשנה שאם נמצאה בהמה ממין זכר בסביבות ירושלים – הריהי בחזקת עולה. והדברים לכאורה תמוהים, שהרי יכול להיות שבהמה זו היא דווקא שלמים (שהרי השלמים גם הם יכולים לבוא מן הזכר), ואיך תוקבע כליל על המזבח כדין עולה, והלא אם שלמים היא חלק מבשרה עומד לאכילת הכהנים והבעלים ואסור להקטירו על גבי המזבח (ראה זבחים עו,ב)! וכתירוץ לשאלה זו **ר' הושעיא רבה אמר**: אין דנים בהבאת בהמות עצמן לקרבן, אלא **לבא בדמיהן שנו** כאן. שאם רוצה המוצא לעשות תקנה לבהמה זו, כיון שחוששים אנו שמא בהמה זו היא עולה, ומצד אחר, שמא שלמים היא, הריהו צריך לחלל את קדושת הבהמה הזו על כסף בשוויה, ובנוסף הריהו מקדיש מעות משלו בשוויה. והריהו מתנה כך: "אם בהמה זו הריהי עולה — תתחלל על הדמים הראשונים, והשניים ישמשו לשלמי נדבה. ואם שלמים היא — תתחלל על הדמים השניים, והראשונים ישמשו לעולת נדבה" (ראה קידושין נה,ב). ומביא בדמים הראשונים בהמה לעולה, ובשניים בהמה אחרת לשלמים. **אמר לו ר' יוחנן**: וכי **אומרים לו לאדם צא ומעול בקדשים?!** והלא אף שאם חילל בהמת קרבן תמימה על מעות נכנסו המעות לקדושתה תחתיה — זהו דווקא בדיעבד, שאם חילולה הועילו מעשיו, ואולם אסור לעשות כך לכתחילה (ראה מנחות קא,א)! **אלא** יש לפרש את דין המשנה באופן אחר: **הילכו בהן אחר הרוב, שאם רוב** בהבהמות שנמצאו הינן **זכרים** — הריהן ודאי **עולות**, שכן רוב הזכרים הקרבים, קרבים לעולה. **ואם רוב** בהבהמות שנמצאו הינן **נקיבות** — הריהן ודאי **זבחי שלמים**, שרוב בהבהמות הנקבות הקרבות, קרבות לשלמים. ושואלים: וכי **אין השלמים באין** גם **מן הזכרים** וגם **מן הנקיבות**? וממילא יתכן שהזכרים שמצא לא היו עולות אלא שלמים! אלא יש לפרש את דברי ר' יוחנן כך: אינו מקריב את הבהמות הנמצאות בעצמן אלא **כיצד הוא עושה**? הריהו ממתין עד שיפול בהן מום ואז מחללן על כסף חולין, ובכך הריהו **מוציאן לחולין, וחוזר ועושה אותן** את בהבמות הללו עצמן

ושאר שש התקנות: **גוי ששלח** קרבן **עולתו ממדינת הים, ושלח עמה** כסף לקניית **הנסכים** שלה — נסכי עולה זו **קריבין משלו, ואם לאו** [לא] שלח עמה כסף לנסכים — הרי תנאי בית דין הוא שיהיו נסכיה **קריבין משל ציבור. וכן גר שמת** ומן הסתם אין לו יורשים, **והניח** בהמות שהוקדשו על ידו **לזבחים** (קרבנות), **אם יש לו נסכים**, שיש בתוך רכושו גם נסכים או מעות לצורך נסכים שהפריש לצורך קרבנות אלו — הרי הנסכים **קריבין משלו, ואם לאו** [לא] השאיר נסכים — הריהם **קריבין משל ציבור**. וכן **תנאי בית דין הוא על כהן גדול שמת**, שכל זמן שלא מינו כהן גדול אחר תחתיו **תהא מנחתו** (מנחת חביתין שמקריב הכהן הגדול עשירית האיפה סולת בכל יום מחציתה בבוקר ומחציתה בין הערביים) **קריבה משל ציבור. ר' יהודה אומר**: מביאים את המנחה הזו מהכסף של היורשין של אותו כהן גדול, ולא משל הציבור. ובכל אופן היא אינה קריבה באופן שהיתה מוקרבת אילו הכהן הגדול היה חי ומקריבה בעצמו, מחציתה בבוקר ומחציתה בערב, אלא **שלימה היתה קריבה**. שכיון שאינה ניתנת כדרכה על ידי הכהן, היו אמנם מקריבים אותה ואולם לא היו מחלקים אותה. וכן היה תנאי בית דין **על המלח** של המקדש שהיה מיועד למליחת הקרבנות, וכן **על העצים** של המקדש, שהיו משמשים להקטרת הקרבנות, **שיהו הכהנים נאותין** (משתמשים) **בהן** לצורך הכנת חלקם בבשר הקרבנות לאכילה. וכן תיקנו **על הפרה** האדומה שהנהנים מאפרה **לא יהו מועלין** בקדשים בעצם מעילה) על ההנאה **באפרה**. וכן תיקנו **על הקינין** (תורים או בני יונה הבאים כקרבן) **הפסולות** שאם נפסלו ואינן ראויות להקרבה, **שיהו באות משל צבור**. ואילו **ר' יוסי אומר**: דאדם שהוא הסיטוניאי **המספק את הקינין** לבקדש, **הוא** גם זה **המספק** **את** הקינין האחרות תחת **הפסולות** בלא תשלום נוסף.

ב גמרא

שנינו במשנה שאם נמצאה בהמה ממין זכר בסביבות ירושלים — הריהי בחזקת עולה. והדברים לכאורה תמוהים, שהרי יכול להיות שבהמה זו היא דווקא שלמים (שהרי השלמים גם הם יכולים לבוא מן הזכר), ואיך תוקבע כליל על המזבח כדין עולה, והלא אם שלמים היא חלק מבשרה עומד לאכילת הכהנים והבעלים ואסור להקטירו על גבי המזבח (ראה זבחים עו,ב)! וכתירוץ לשאלה זו **ר' הושעיא רבה אמר**: אין דנים בהבאת בהמות עצמן לקרבן, אלא **לבא בדמיהן שנו** כאן. שאם רוצה המוצא לעשות תקנה לבהמה זו, כיון שחוששים אנו שמא בהמה זו היא עולה, ומצד אחר, שמא שלמים היא, הריהו צריך לחלל את קדושת הבהמה הזו על כסף בשוויה, ובנוסף הריהו מקדיש מעות משלו בשוויה. והריהו מתנה כך: "אם בהמה זו הריהי עולה — תתחלל על הדמים הראשונים, והשניים ישמשו לשלמי נדבה. ואם שלמים היא — תתחלל על הדמים השניים, והראשונים ישמשו לעולת נדבה" (ראה קידושין נה,ב). ומביא בדמים הראשונים בהמה לעולה, ובשניים בהמה אחרת לשלמים. **אמר לו ר' יוחנן**: וכי **אומרים לו לאדם צא ומעול בקדשים?!** והלא אף שאם חילל בהמת קרבן תמימה על מעות נכנסו המעות לקדושתה תחתיה — זהו דווקא בדיעבד, שאם חילולה הועילו מעשיו, ואולם אסור לעשות כך לכתחילה (ראה מנחות קא,א)! **אלא** יש לפרש את דין המשנה באופן אחר: **הילכו בהן אחר הרוב, שאם רוב** בהבהמות שנמצאו הינן **זכרים** — הריהן ודאי **עולות**, שכן רוב הזכרים הקרבים, קרבים לעולה. **ואם רוב** בהבהמות שנמצאו הינן **נקיבות** — הריהן ודאי **זבחי שלמים**, שרוב בהבהמות הנקבות הקרבות, קרבות לשלמים. ושואלים: וכי **אין השלמים באין** גם **מן הזכרים** וגם **מן הנקיבות**? וממילא יתכן שהזכרים שמצא לא היו עולות אלא שלמים! אלא יש לפרש את דברי ר' יוחנן כך: אינו מקריב את הבהמות הנמצאות בעצמן אלא **כיצד הוא עושה**? הריהו ממתין עד שיפול בהן מום ואז מחללן על כסף חולין, ובכך הריהו **מוציאן לחולין, וחוזר ועושה אותן** את בהבמות הללו עצמן

מסורת הש"ס

ו. ירושלמי קידושין ב,ז (כל העניין). בבלי קידושין נה,א.

ז. בבלי קידושין נה,ב (בשינוי לשון).

גרסות

נכרי ששלח בכתי"מ: **נכרי שהעלה.**

וכן גר – קריבין משל צבור בדפו"ר משפט זה חסר.

שיהו באות בכתי"מ: **שיהו קריבות.**

המספק את הקינין הוא מספק בכתי"מ: **כל המפסיק את הקינין הוא מפסיק.**

רבי הושעיא רבה – אין זה מזיד (בעמוד הבא) בהגהו"א: **ואין השלמים באין מן הזכרים ומן הנקבות רבי הושעיא רבה אמר לבא בדמיהן שנו כיצד הוא עושה מוציא לחולין וחוזר ועושה אותן עולות אמר רבי אסי לר' יעקב בר אחא ואין זה מזיד אמר לו מכיון שתנאי בית דין הוא אין זה מזיד אמר ליה רבי יוחנן אומרין לאדם צא ומעל בקדשים אלא הולכין בהן אחר הרוב אם רוב זכרים עולות אם רוב נקבות זבחי שלמים אמר רבי זעירא כמה דאת אמר תמן תנאי ביד דין על האובדות שיקרבו עולות כן את אמר אוף הכא תנאי בית דין על האובדות שיקרבו עולות.**

אם רוב זכרים עולות בכתי"מ מילים אלו חסרות.

שפע למד את עמי
© כל הזכויות שמורות. להסדרת אישור שימוש בתכנים נא לפנות לדוא"ל info@hashefa.com
hashefa.co.il

עולות. שמביא שתי בהמות תמימות ומתנה כך: "אם בהבמה שנמצאה היא עולה — תהא הבהמה הראשונה מבין השתים עולה תחתיה, והשניה שלמים. ואם הבהמה שנמצאה היא שלמים — תהא הבהמה השניה מבין השתים שלמים תחתיה, והראשונה תהיה עולת נדבה" (ראה קדושין נה,ב).

הסבר אחר במשנה **אמר ר' זעירא**, ולדעתו כוונת המשנה שבהמות זכרים שנמצאו בסביבות ירושלים תוקרבנה הן עצמן לעולות אף שיתכן שהן שלמים. וטעם הדבר: **כמה דאת אמר תמן** [כמו שאתה אומר שם] בגמרא לעיל (יט, א) בשם ריש לקיש **שתנאי בית דין הוא על המותרות** של חטאת **שיקרבו עולות** אף שקדושתם קדושת חטאת, **כן את מר אוף הכא** [כך אתה אומר גם כאן] **שתנאי בית דין הוא על** הבהמות **האובדות** ונמצאו, שאף שיתכן שהן שלמים, **יקרבו עולות**. שהחשיבו את ההקדש הראשון לשלמים (אם בהמה זו אכן הוקדשה לשלמים) כאילו אינו, וממילא יכול אף מלכתחילה להקדישה עתה לעולה. **אמר ר' יוסי לר' יעקב בר אחא**: **וכי אין זה מזיד?** אין הדברים דומים, שכן אף אם יועיל תנאי ביד דין לשנות במותר חטאות את המעות מקדושה לקדושה (מחטאת לעולה), מנין לך שיכולים בית דין בתנאם לשנות גם את קדושת הבהמה עצמה משלמים לעולה, ומאחר ויתכן שהם שלמים, איך הוא מקריבן עולות? **אמר לו**: **מכיון שהוא תנאי בית דין אין זה נחשב למזיד.** שכן, כאמור, בתנאי זה הפקיעו בית דין את ההקדש הראשון לשלמים, וממילא יכול אף מלכתחילה להקריבן עולות.

א כיון שהוזכר במשנה דין מנחת הכהן הגדול שמת, מביאים עוד בדומה. **אמר ר' יסא**: **עד דאנא תמן** [עד שהייתי שם, בבבל], כלומר, בעודי שם, **שמעית קל** [שמעתי את קולן] של **רב יהודה ששאל לשמואל**: **אם הפריש** אדם את **שקלו ומת** קודם שמסרו לגזבר, מה יעשו בשקל זה? **אמר לו** שמואל: **יפלו** השקלים הללו **לנדבה**, כלומר, לשופר "נדבה", ויקריבו בו עולות נדבה. וכיון זה שואלים עוד: כהן גדול שהפריש כסף לקניית סולת למנחתו, ונמצא כי הפריש יותר מכדי הצורך, מה **ייעשה במותר עשירית האיפה שלו?** ומשיבים: מחלוקת היא, **ר' יוחנן אמר**: **יוליכם** אם הדמים הללו **לים המלח**, כלומר, יאבדם מן העולם. ואילו **ר' אלעזר אמר**: **יפלו לנדבה.**

כיון שהוזכר במשנה דין מנחת כהן גדול שמת, מביאים עוד בעניין עשירית מנחה זו (כשהכהן הגדול חי). שנינו במשנה במנחות (פ"ד מ"ה) שאף שהיה הכהן מביא בכל יום עישרון שלם למנחה זו, לא היה קרב כל העישרון בבת אחת, אלא היה חוצהו ומקריב מחציתו בבוקר ומחציתו בין הערבים. ונחלקו אמוראים **בעשירית האיפה של כהן גדול**, כיצד נוהגים בחצייתה. **ר' יוחנן אמר**: אם רוצה הריהו **חוצה אותה**, את אותו עישרון, לשני חלקים שווים בשני כלים של חול, **ואחר כך מקדשה** לכל מחצית בפני עצמה קודם הקטרתה. ואילו **ר' שמעון בן לקיש אמר**: **מקדשה** מתחילה לעישרון כולו, ורק **אחר כך חוצה אותה** לשתי מחציות. ומעירים: **מתניתא פליגא** [המשנה חולקת] לכאורה **על ר' יוחנן**, ששנינו במשנה במנחות (פ"ד מ"ה) בענין כהן גדול שהקריב למנחתו מחצית העישרון בשחרית ומת, שאם מינו כהן גדול אחר תחתיו, לא יביא השני חצי עשרון מביתו כדי להקריבו בין הערבים, וגם לא יקריב את חצי העשרון שהשאיר הראשון. אלא מביא מביתו עישרון שלם, וחוצהו, **ומקריב מחצה והמחצה** האחר **אֶבֶד**. ומעתה, לדברי **ר'** יוחנן שהכהן מקדש כל מחצית בפני עצמה קודם הקטרתה, הרי לא קידש הכהן שמת אלא את המחצית שהקטיר קודם שמת, ומדוע אם כן תלך המחצית האחרת לאיבוד, והלא אינה קדושה אלא בקדושת דמים ואפשר לפדותה?! ומשיבים: ר' יוחנן **פתר לה** [מתרץ אותה] כך: אין המשנה סותרת את דברי, אלא שהיא סבורה שאף שהמחצית השניה קדושה רק בקדושת דמים הריהי הולכת לאיבוד, **שכן אפילו** מותר **מעות** שהוקדשו לצורך מנחת חביתין דין הוא **שיל**כו **לים המלח**. ומעירים מצד שני: **מתניתא פליגא** [אותה משנה חולקת] לכאורה **על ר' שמעון בן לקיש**, ששנינו בהמשך: שבמקרה זה **נמצאו שני חצאין קריבין** (המחצית הראשונה של עשרון הכהן הגדול שמת, והמחצית הראשונה של עשרון הכהן הגדול החדש), **ושני חצאין אבודין** (המחצית השניה של עשרון הכהן הגדול שמת, והמחצית השניה של עשרון הכהן הגדול החדש). **ותני עלה** [ושנויה עליה, על משנה זו] ברייתא: **מחצה** של הכהן הגדול **הראשון** (שמת) **ומחצה** של הכהן השני **שני** שהולכות לאיבוד — **תעובר** תחילה **צורתן**, כלומר, ימתין להם עד שיעבור עליהם לילה ויפסלו בלינה, ואז **יצאו לבית השריפה**. ומעתה, לדברי ר' שמעון בן לקיש שמקדיש תחילה את כל העישרון, הלא שתי המחציות הנותרות קדושות אף הן בקדושת הגוף, וכלל הוא ש"כל שפסולו בגופו (שאינו יכול להיקרב) ישרף מיד" (ראה פסחים לד,ב), ומדוע איפוא צריכות שתי המחציות האובדות עיבור צורה תחילה?! ומשיבים: ר' שמעון בן לקיש **פתר לה** [מתרץ אותה] שהמשנה אכן חלוקה על הברייתא, והיא סבורה **כשיטת ר' ישמעאל**, **שאמר** במנחות (צ,א. ושם היא שיטת התנא קמא) שהכלי המשמש למדידת **עשרון** הסולת נחשב ככלי שרת, ולפיכך הריהו **מקדש** את עישרון הסולת הניתן בתוכו בקדושת הגוף. ולכן המחציות הנותרות אובדות מיד אף בלא עיבור צורה. ואילו הברייתא סבורה שאין כלי המדידה נחשב ככלי שרת ולפיכך אינו מקדש, ולכן כל עוד לא הקדיש הכהן את המחצית העישרון קודם הקטרתו אינו קדוש אלא בקדושת דמים, ולפיכך טעונות שתי המחציות הנותרות עיבור צורה קודם שריפתן.

ב כיון שעסקנו במנחת חביתין של הכהן הגדול, מביאים עוד בעניינה, וכן בענין מנחת חינוך שהיה מביא כל כהן בפעם הראשונה ששרת במקדש. שנינו בברייתא: **כשהכהן מתקרב תחילה לעבודה** (בפעם הראשונה שהוא עובד) הריהו **מביא** את מנחת **עשירית האיפה שלו ועובדה בידו**, שהוא עושה אותה בעצמו, וזה חינוך לעבודה. ומוסיפים: בכל זאת **אחד כהן גדול ואחד כהן הדיוט שעבדו** ביום הראשון לעבודתם במקדש, **עד שלא** (טרם) **הביאו** את **עשירית האיפה שלהם** למנחת חינוך, **עבודתן כשירה**, שאין זה מעכב.

ר' מנא בעי מימר [רצה לומר] דין זה: אם **בו ביום שנתקרב** אותו כהן **תחילה לעבודה, בו ביום** גם **נתמנה להיות כהן גדול — מביא שתים** עשיריות האיפה, **אחת** למנחת **חינוכו**

מסורת הש"ס

א. לעיל ד,ג (ושם סומנו מקבילות).

ב. לעיל ב,ד (ושם סומנו מקבילות).

ג. ראה בבלי מנחות ז,ב. ילקי"ש תורה תפו.

ד. משנה מנחות ד,ה. בבלי מנחות ג,ב. מנחות ג,ח.

ה. תוספתא מנחות ז,י—יא. בבלי מנחות שם. ילקי"ש שם.

ו. ספרא צו ג,ג. ילקי"ש שם.

ז. עיין בבלי מנחות עח,א.

גרסות

מקריב מחצה ומחצה אבד בכתי"מ: **מקדיש.**

מתניתא פליגי על רבי שמעון בן לקיש בההגר"א: **מתניתין פליגא על רבי יוחנן.**

קריבין ושני חצאין בכתי"מ מילים אלו חסרות.

ותני עלה — לבית השריפה בכתי"מ מילים אלו חסרות.

פתר לה כרבי ישמעאל בההגר"א: **פתר לה כרבי שמעון.**

ועובדה בידו יש בדפוסים: **ושברה בידו.**

עבודתן כשירה בההגר"א: **עבודתן פסולה.**

מימר בו — לעבודה בכתי"מ מילים אלו חסרות.

עוֹלוֹת. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא: כְּמָה דְּאִתְּ אָמַר תַּמָּן [א]תְּנַאי בֵּית דִּין הוּא עַל הַמּוֹתָרוֹת (הָאוֹבְדוֹת) שֶׁיִּקְרְבוּ עוֹלוֹת, כֵּן אַתְּ מַר אוּף הָכָא: תְּנַאי בֵּית דִּין הוּא עַל הָאוֹבְדוֹת שֶׁיִּקְרְבוּ עוֹלוֹת. אָמַר רַבִּי יוֹסִי לְרַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא: אֵין זֶה מְזִיד? אֲמַר לֵיהּ: מִכֵּיוָן שֶׁהוּא תְּנַאי בֵּית דִּין אֵין זֶה מְזִיד.

א [ב]אֲמַר רַבִּי יֵסָא: עַד דַּאֲנָא תַּמָּן שְׁמָעִית קָל רַב יְהוּדָה שָׁאַל לִשְׁמוּאֵל: הִפְרִישׁ שִׁקְלוֹ וּמֵת? אֲמַר לֵיהּ: יִפְּלוּ לִנְדָבָה. [ג]מוֹתַר עֲשִׂירִית הָאֵיפָה שֶׁלּוֹ, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: יוֹלִיכֵם לְיַם הַמֶּלַח. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר: יִפְּלוּ לִנְדָבָה. [ד]עֲשִׂירִית הָאֵיפָה שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: חוֹצֶה אוֹתָהּ וְאַחַר כָּךְ מְקַדְּשָׁהּ. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: מְקַדְּשָׁהּ וְאַחַר כָּךְ חוֹצֶה אוֹתָהּ. מַתְנִיתָא פְּלִיגִי עַל רַבִּי יוֹחָנָן; [ה]מַקְרִיב מֶחֱצָה וּמֶחֱצָה אָבֵד. — פָּתַר לָהּ שֶׁכֵּן אֲפִילּוּ מָעוֹת יֶלְכוּ לַיָּם הַמֶּלַח. מַתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: נִמְצְאוּ שְׁנֵי חֲצָאִין קְרֵיבִין וּשְׁנֵי חֲצָאִין אֲבוּדִין, וְתָנֵי עֲלָהּ: [ו]מֶחֱצָה רִאשׁוֹן וּמֶחֱצָה שֵׁנִי — תְּעוּבַּר צוּרָתָן וְיֵצְאוּ לְבֵית הַשְּׂרֵיפָה. — פָּתַר לָהּ כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל, דְּאָמַר: עִשָּׂרוֹן מְקַדֵּשׁ.

ב [ז]כְּשֶׁהַכֹּהֵן מִתְקָרֵב תְּחִילָּה לַעֲבוֹדָה מֵבִיא עֲשִׂירִית הָאֵיפָה שֶׁלּוֹ וְעוֹבְדָהּ בְּיָדוֹ. אֶחָד כֹּהֵן גָּדוֹל וְאֶחָד כֹּהֵן הֶדְיוֹט שֶׁעָבְדוּ עַד שֶׁלֹּא הֵבִיאוּ עֲשִׂירִית הָאֵיפָה שֶׁלָּהֶם — עֲבוֹדָתָן כְּשֵׁרָה. רַבִּי מָנָא בָּעֵי מֵימַר: בּוֹ בַּיּוֹם שֶׁנִּתְקָרֵב תְּחִילָּה לַעֲבוֹדָה בּוֹ בַּיּוֹם נִתְמַנָּה לִהְיוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל — [ז]מֵבִיא שְׁתַּיִם, אַחַת לְחִינּוּכוֹ

קרבן העדה

כמה דאת אמר תמן — ברישׁ פרקין. **תנאי בית דין הוא על האובדות שיקריבו עולות** — הלכך לא חיישינן דלמא שלמים הן. **אין זה מזיד** — בתמיה, וכי אין זה כמחלל מזיד שלמים על עולות. **מכיון שתנאי בית דין הוא** — עקרו לשם שלמים מיניה וכאילו לא נתקדש מעולם לשם שלמים, ואין זה מחלל במזיד. **עד דאנא תמן** — כשהייתי בבבל שמעתי ששאל רבי יהודה לשמואל הפריש שקלו ומת מה יעשה בו. **מותר עשירית האיפה של כהן גדול** — כגון שהפרישׁ מעות לעשירית האיפה של היום, וניתותר שאינו ראוי למחר, מה יעשה בו. **יוליכם לים המלח** — לא נהנין ולא מועלין בו. **חוצה אותה ואחר כך מקדשה** — אבל הכלי שמודדין בו העשרון לא היה קודש. **מקדשה** — כל העשרון בעשרון. הכי גרסינן: **מקריב מחצה ומחצה אבד** — כן הוא במנחות פרק "התכלת". ואיירי כגון שנטמא מחצה של בין הערבים, שמביא עשרון שלם וחוצהו ומקריב מחצה ומחצה אבד, שמעינן דאינה קדושה לחצאין, אלא כולו בבת אחת, וכיון דלא צריך למחצה השני שכבר נתקדש — הרי הוא אבד, וקשיא לרבי יוחנן. **שכן אפילו מעות** שנתותר מעשירית האיפה סובר רבי יוחנן שילכו לים המלח, דהוה ליה מותר עשירית האיפה, וכדאמר רבי יוחנן בסמוך, וכל שכן הסולת שניתותר. **הכי גרסינן:** מתניתא פליגא על רבי יוחנן נמצאו וכו'. **נמצאו שני חציין וכו'** — קאי אכתן גדול שהקריב מחצה שחרית ומינו אחר תחתיו, מביא עשרון שלם, וחוצהו, ומקריב, ומחצה אבד. נמצאו שני חצאין אובדין ושני חצאים קריבין. **תעובד צורתו** ויפסול בלינה. וקשיא לרבי יוחנן: למה ליה עיבור צורה, ולמה יוצא לבית השריפה, הא לא נתקדש מעולם! ואי משום מותר עשירית האיפה — יוליכם לים המלח, אבל שריפה לא צריך. **פתר לה** — למתניתין כרבי ישמעאל, דאמר: עשרון מקדש, וכיון שצריך ליתנו לתוך העשרון כדי לחצותו, דלכולי עלמא למצוה צריך להביא עשרון שלם מביתו כדי לחצותו, אם כן כבר נתקדש ויוצא לבית השריפה. **כשהכהן מתקרב תחלה לעבודה** — והיינו יום חנוכו, צריך להביא עשירית האיפה משלו. שנאמר "זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה' ביום המשח אותו עשירית האיפה וגו'" ו"בניו" היינו כהנים הדיוטים. **ועובד בידו** — הוא עצמו מקריבה. **בו ביום נתקרב בתחלה לעבודה** — כהן שלא עבד כל ימיו ונתמנה להיות כהן גדול. **מביא שתים** — שתי מנחות מעשירית האיפה. **אחת לחנוכו** — ככהן הדיוט.

תקלין הדתין

אמר רבי זעירא כמה דאת אמר כו' — רבי זעירא פריק לה לקושיא קמא, דאימא זכרים הוי לשלמים והיאך מקריב עולות. דלא קשיא כלל, דהא לעיל גבי קינין וגוזלי עולה, דפריך: ויש חטאת קריבה עולה?! ואמרינן: תנאי בית דין הוא על האובדות שיקריבו עולות, הכי נמי תנאי בית דין הוא על האובדות שיקריבו עולות אף על גב דחזי לשלמים, ולא צריך לאוקימתא דרבי הושעיא ודרבי יוחנן. **הפריש שקלו** — פרשינא לעיל. ונקט לה הכא איידי דאיירי במשנה בכהן גדול שמת, והכא נמי מביא פלוגתא דרבי יהודה ורבי שמעון בן לקיש בעשירית האיפה. **עשירית האיפה של כהן גדול** — שמקריבין בכל יום, והן הנקראים 'חביתין', כמו שנאמר "יעל מחבת בשמן תעשה". ותנן במנחות (נ,ב): חביתי כהן גדול לא היו באין חצאין, אלא מביא עשרון שלם, וחוצהו, ומקריב מחצה בבקר ומחצה בין הערבים כו'. והטעם: דכתיב "מחציתה בבקר" וגו' — מחצה משלם הוא מקריב. וסבירא ליה לרבי יוחנן דכשמביא העשרון שלם, תחילה חוצה לחצאין, ואחר כך מקדש החצי דבקר כו'. וטעמיה: שיוקדש חציה כדין. **וריש לקיש אמר מקדשה כו'** — דכתיב "מנחה מחציתה" — שקודם שיחצה יהיה בקדושת מנחה. **משנה פליגא מקריב מחצה כו'** — הוא משנה במנחות שם, בכהן גדול שהביא מחצה בבקר, ומת, ומינו אחר תחתיו — לא יביא חצי עשרון מביתו וחצי של ראשון, אלא מביא עשרון שלם, וחוציהו, מקריב מחצה ומחצה אבד. וקשיא לרבי יוחנן דסבירא ליה חוצה תחלה: אם כן למה מחצה אבד? הא לא נתקדש חצי השני! ומשני: **שכן אפילו מעות כו'** — שזה נקרא 'מותר עשירית האיפה', והוא סבירא ליה לעיל: אפילו במעות דמותר עשירית האיפה יוליכם לים המלח. הכי גרסינן: **משנה פליגא על רבי יוחנן, נמצאו שני חצאין כו'** — במשנה הנזכרת לעיל, והיינו מחצה שנשאר מכהן גדול שמת ומחצה שישאר ממנו. ותני עלה שם (נ,ב): תני תנא קמיה דרב נחמן. וכן הוא בתוספתא פרק שביעי דמנחות. **ראשון** — שנשאר מכהן ראשון. **צורתן** — יפסלו בלינה. וקשיא לרבי יוחנן, דלדידיה מעיקרא לאיבוד אזלי ודינן כדין מותר עשירית האיפה, למה לי עיבור צורה? וגם: מה זה שריפה כדין קדשים? **פתר לה כו' עשרון מקדשו** — כלי העשרון. ולכן בעי עיבור צורה ושריפה, דעל כרחך מביא עשרון שלם. **כשהכהן מתקרב כו'** — כמו שנאמר "זה קרבן אהרן וגו' ביום המשח אותו עשירית האיפה" וגו'. והוא לשון הספרא פרשת "צו" פרשה ג'. הכי גרסינן: **ועובדה בידו כו'** — והכי גרסינן בספרא שם ובתוספתא סוף שקלים: כהן הדיוט אין נכנס לעזרה אלא אם כן הביא עשירית האיפה משלו ועובדה בידו כו'. **אחד כהן גדול ואחד כהן הדיוט** — דתניא במנחות (נא,ב): "זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה' ביום המשח אותו", יכול יהיו אהרן ובניו מקריבין קרבן אחד? תלמוד לומר: "אשר יקריבו לה'" — אהרן בפני עצמו ובניו בפני עצמם". "בניו" אלו כהני הדיוטות. הכי גרסינן: **עבודתן פסולה** — דעשירית האיפה מעכבת בכהונת כהנים גם לדורות. **בעי מימר בו ביום נתקרב תחלה כו'** — שנתקרב ראשון לעבודה, שלא עבד מימיו כלל, ובו ביום נתמנה להיות כהן גדול — מביא שנים, אחד — לחינוכו, שנתחנך לכהן גדול, ואחד — לחובת היום, שצריך בכל יום. ומה שאמר "בעי מימר" — משום דדצה לומר שיהיה עולה חינוך דכהן גדול גם כן לתחלת עבודה, ובאמת אינו כן, כדמסיק בהדיא בבבלי מנחות (עח,א) שצריך בכהן גדול שלש.

אורח ההלכה

הפריש שקלו ומת הפריש אדם שקלו ומת — יפול השקל לעולות נדבה. כשמואל. (רמב"ם ספר זמנים הלכות שקלים פ"ג הי"ב).

מותר עשירית האיפה מותר עשירית האיפה של כהן גדול (מנחת חביתין) — ירקב. כר' יוחנן. (רמב"ם ספר עבודה הלכות פסולי המוקדשין פ"ה ה"ח).

עשירית האיפה של כהן גדול כיצד עשיית חביתי כהן גדול? מביא הכהן עשרון שלם ומקדישו, וחוצהו במידת חצי עשרון שבמקדש, שאף על פי שהיא קריבה חצאים — אינה מתקדשת לחצאים. כר' יוחנן (ר"י קורקוס). (רמב"ם ספר עבודה הלכות מעשה קרבנות פי"ג ה"ב).

עשירית האיפה של כהן גדול... מקריב מחצה ומחצה אבד וכו' כהן שהקריב מחצה ממנחת החביתין (שעליו להביא בכל יום מחציתה בבוקר ומחציתה בערב) בשחרית, ומת, ומינו כהן אחר תחתיו — לא יביא אותו כהן חצי עשרון מביתו ולא את מחצית העשרון שנותרה מהראשון, אלא מביא עשרון שלם וחוצהו ומקריב את מחציתו, ומחציתו האחרת תלך לאיבוד. וכיצד מאבדים אותו? — מניחים אותו עד שתעובר צורתו ומוציאים אותו להישרף בבית השריפה שבעזרה. ונמצאו איפוא שני חצאי עשרון קרבים (המחצית שהקריב הראשון והמחצית שהקריב השני) ושני חצאים אובדים. כמשנה. (רמב"ם ספר עבודה הלכות תמידין ומוספין פ"ג הי"ב—כ"א).

כשהכהן מתקרב לעבודה מביא עשירית האיפה שלו וכו' אין כהן, גדול או הדיוט, עובד תחלה עד שיביא מנחה עשירית האיפה סולת משלו, ועובד עבודתה בעצמו. עבד הכהן ההדיוט במקדש או הכהן הגדול בעבודתו כבהן גדול קודם שהביא מנחתו — עבודתו כשירה. (רמב"ם שם הלכות כלי המקדש והעובדים בו פ"ה הט"ז).

בו ביום שנתקרב תחילה לעבודה בו ביום נתמנה להיות כהן גדול כהן שלא עבד עדיין מימיו ומינוהו להיות כהן גדול, מביא שלש מנחות, כל אחת מהן עשירית האיפה. בתחילה מביא עשירית האיפה למנחת חינוך בכל כהן הדיוט שהחל בעבודה. ואחר כך מקריב עשירית האיפה שנייה במנחת חינוך של כהן גדול. ואחר כך מקריב עשירית האיפה שלישית לחביתי כהן גדול, כפי שמקריב כל כהן גדול בכל יום, ומעשה שלשתן שוה הוא. כדברי הכל וכהסבר הגמרא. (רמב"ם שם הלכות כלי המקדש והעובדים בו פ"ה הי"ז).

שפע למד את עמי www.hashefa.co.il © כל הזכויות שמורות. להסדרת אישור שימוש בתכנים נא לפנות לדוא"ל info@hashefa.com

קרבן העדה

ואחת לחובת היום – שהוא חביתין כהן גדול שמקריב בכל יום. **תופיני** – כתיב "מרבכת תביאנה תופיני", ופדרש: בשעת הבאה אז תאפנה, אבל לא בלילה שלפניו. **ואין בשחרית תופיני** – היינו קודם עלות השחר לא יאפו אותן. ופרץ: **והא תנינן** – בתמיד פרק קמא. **העמידו עושי חביתין בשחרית קודם עלות השחר לעשותו חביתין** – ושמעינן שבלילה היתה נאפית. ומשני: **לעשות חמין לרכבם** העמידוהו אז, אבל לאפות לא היו אופין עד עלות השחר (ודברי הרב רבי אליהו פולדא בסוגיא זו אינן מחוורים). **מטגנה** במחבת, ואחר כך אופה אותה בתנור. **תאפנה נא** – בשעת אפייתה בתנור תהא נא, כמו "אל תאכלו ממנה נא", כלומר, תהא מבושלת קצת ולא כל צרכה, והיינו טגון. דבהא מודו כולי עלמא דתרוייהו בעינן, דכתיב "על מחבת בשמן" וכתב "תופיני". **תיאפנה רכה** – אפיות הרבה אופה ומטגנה ואופה. **תיאפנה נוי** – בשעת אפייתה בתנור תהא נאה, ואם מטגנה תחלה הרי היא שחורה מן השמן ומן המחבת. **אתיין אילין פלגוותא וכו'** – כלומר, פלוגתא דאמוראי אתיין בפלוגתא דהנך תנאי, וכדמסיק. **לא סוף דבר שמת** – לאו דוקא שמת כהן גדול מביא השני עשרון שלם מביתו, אלא אפילו נטמא הכהן גדול נמי הדין כן. **ואפילו נדחה ממום** – בעיין היא אם נדחה הכהן גדול ממום אם קרב מחציתו או משל יורשו. ופשוט מהא דתני רבי יהודה בר פזי מברדליה דאפילו נדחה ממום מביא השני עשרון שלם מביתו. **תלמוד לומר והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אותה** – דמשל יורשים קריבה עד שיעמוד אחר. **יכול יקריבו** – היורשים לחצאין כמו שהיה אביהן עושה. **אותה כולה** – והכי קאמר: כשהאחד מבניו יקריב לאחר שמת אביו, יעשה אותה כולה ולא חציה. **ממי שהבריות שלו** – ממי שהעולם שלו. וקא סלקא דעתך דהיינו מתרומת הלשכה שכבר הקדישו הצבור לשמים. **כליל להקטרה** – שלא יעשו ממנה שיריים לאכילה. לישנא אחרינא: שיקטירו שלימה ולא לחצאין כל זמן שהיא קריבה משל צבור דקריבה שלימה לא פליגי בה רבי יהודה ורבי שמעון. **תמן הוא אומר משל יורשין** – במתניתין קאמר דתנאי בית דין הוא שיבא משל צבור, משמע מדאורייתא באה משל יורשין. **והכא** – בברייתא דריש מקרא דמשל צבור.

תקלין חדתין

תופיני – הא דכתיב בפרשת עשירית האיפה "מורבכת תביאנה תופיני כו'" דריש "תביאנה" למטה, א"תופיני", שבשעת הבאה תאפה, ולא בשחרית. **העמידו עושי חביתין** – קודם היום לעשות חביתין. וקא סלקא דעתך לאפות, אלמא דקודם היום נאפו. **לעשות חמין לרבוכה** – אבל לא לאפות. **אופה אותה כו'** – אופה בתנור תחלה, ואחר כך מטגנה במחבת. **תאפנה נא** – בשעת אפייתה בתנור תהא נא, כמו "אל תאכלו ממנו נא". כלומר, תהא מבושלת קצתו, ואינה מבושלת כל צרכו, והיינו טיגון. דבהא כולי עלמא מודו דתרוייהו בעינן, כדכתיב "על מחבת בשמן", וכתיב "תופיני". אלא דסבירא ליה להך מאן דאמר: תחילה טיגון ואחר כך אופה. **תאופינה נאה** – בשעת אפייתה בתנור תהא נאה. ואם מטגנה בתחילה הרי היא שחורה מן השמן ומן המחבת, והוא כמאן דאמר אופה ואחר כך מטגן. **רבה** – אפיות הרבה אופה, ומטגנה ואופה. ומפרש לה במנחות (נ,ב) דאית ליה תרוייהו, אית ליה 'נא', משום הכי אופה אחר הטיגון, ואית ליה 'נאה', משום הכי אופה תחילה. וברש"י מנחות שם מייתי עוד לישנא אחרינא. **לא סלקא דעתך שמת** – אמשנה דמנחות שם קאי, דקתני: כהן שהביא מחצה שחרית, ומת, ומינו כהן אחר תחתיו – לא יביא כו' וחצי עשרון של ראשון, ומפרש דלאו דוקא מת. **אפילו נטמא כו'** – בעיא היא, דקאמרת דלאו דוקא מת, אם אפילו נטמא נמי סבירא ליה דדינא הכי אשר יתמנה תחתיו לא יביא חצי עשרונו של ראשון, או נדחה ממום דוקא קאמרת. והכי קאמר: לא סוף דבר שמת, אלא אפילו נדחה ממום נמי דינא הכי, אבל נטמא, כיון דהדר חזי – לא דמי למת. ופשיט ליה מדרבי יוסי בן עזי מברדילא דנדחה ממום קאמר. **מנין לכהן גדול שמת ולא מינו אחר** – הא נמי אמשנה דמנחות (נא,ב) קאי, ולפרושי טעמא דרבי יהודה דקאמר התם: לא מינו אחר תחתיו כו', רבי יהודה אומר: משל יורשין, קאמר הכא: מנין להא דרבי יהודה. ומייתי לה הכא כדי לאסוקי טעמא דרבי שמעון ולמרמא דידיה אדידיה. **תלמוד לומר מבניו יעשה אותה** – משל יורשים קריבה עד יעמוד אחר. **יכול יקריבו לחצאין** – כמו שהיה אביהן עושה. **כליל בהקטרה** – שלא יעשה ממנה שירים לאכילה. עיין שם ברש"י עוד לישנא אחרינא. הכי גרסינן: **תמן אמר משל צבור דבר תורה** – היינו במשנה דמנחות, כדקאמר מ"חק עולם", והכא במשנה דידן אמר מתנאי בית דין.

ואחת לחובת היום, מנחת החביתין שחייב הכהן הגדול להביא בכל יום.

ודין נוסף בענין מנחת חביתין של הכהן הגדול: נאמר בענינה "מורבכת תביאנה **תופיני** מנחת פתים" (ויקרא ו, יד), ומסמיכות לשון "תביאנה" ל"תופיני" אתה למד כי **בשעת הבאה** של המנחה בערב מיד תיעשה **תופיני** (מאפה), כלומר, תיאפה מיד, **ואין** להמתין עד **בשחרית** לעבודתו ככהן **ואחת לחובת היום**, מנחת החביתין שחייב הכהן הגדול להביא בכל יום.

וְאַחַת לְחוֹבַת הַיּוֹם.

"תּוּפִינֵי" — בִּשְׁעַת הֲבָאָה תּוּפִינֵי, וְאֵין בְּשַׁחֲרִית תּוּפִינֵי. וְהָא תָּנִינָן: הֶעֱמִידוּ עוֹשֵׂה חֲבִיתִּין לַעֲשׂוֹת חֲבִיתִּין! אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַחָא: לַעֲשׂוֹת חַמִּין לְרִבּוּכָה. "תּוּפִינֵי", "רַבִּי יֹסֵי בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָה: מְטַגְּנָהּ וְאַחַר כָּךְ אוֹפֶה אוֹתָהּ, רַבִּי אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָה: אוֹפֶה אוֹתָהּ וְאַחַר כָּךְ מְטַגְּנָהּ. "תּוּפִינֵי" — תֵּאָפֶנָּה נָא. רַבִּי אוֹמֵר: תֵּאָפֶינָה נָאָה. רַבִּי דּוֹסָא אוֹמֵר: תֵּאָפֶנָּה רִיבָּה. אָתְיָין אִלֵּין פַּלְגֻוָותָא כְּהִינֵּין פַּלְגֻוָותָא. מַאן דְּאָמַר תֵּאָפֶינָה נָאָה — כְּמַאן דְּאָמַר אוֹפֶה וְאַחַר כָּךְ מְטַגְּנָהּ. וּמַאן דְּאָמַר תֵּאָפֶנָּה נָא — כְּמַאן דְּאָמַר מְטַגְּנָהּ וְאַחַר כָּךְ אוֹפֶה. לֹא סוֹף דָּבָר שֶׁמֵּת, אֶלָּא אֲפִילּוּ נִטְמָא, וַאֲפִילּוּ נִדְחָה מִמּוּם. תָּנֵי (רַבִּי יוֹסֵי בֶּן עֲזַי) רַבִּי יְהוּדָה בַּר פַּזִּי דְּבַר דְּלִיָּה: וַאֲפִילּוּ נִדְחָה מִמּוּם. מִנַּיִן לְכֹהֵן גָּדוֹל שֶׁמֵּת וְלֹא מִינּוֹ אַחֵר תַּחְתָּיו שֶׁתְּהֵא מִנְחָתוֹ קְרֵיבָה מִשֶּׁל יוֹרְשִׁים? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מִבָּנָיו יַעֲשֶׂה אוֹתָהּ". יָכוֹל יְבִיאֻנָּה לַחֲצָיִים — תַּלְמוּד לוֹמַר "אוֹתָהּ" — כּוּלָּהּ אָמַרְתִּי, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֵינָהּ בָּאָה אֶלָּא מִשֶּׁל צִבּוּר, שֶׁנֶּאֱמַר "חֹק עוֹלָם" (מִמִּי שֶׁהַבְּרִיּוֹת שֶׁלּוֹ) — מִי שֶׁהַבְּרִית כְּרוּתָה לוֹ, "כְּלִיל תָּקְטָר" — כָּלִיל לְהַקְטָרָה.

"כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁמֵּת" וְכוּ'. רַבִּי בָּא בַּר מָמֶל בְּעֵי: [א]מְחַלְּפָה שִׁיטָּתֵיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, תַּמָּן אָמַר: מִשֶּׁל יוֹרְשִׁין, וְהָכָא אָמַר: מִשֶּׁל צִבּוּר! אָמַר רַבִּי חִיָּיא

וועוד בעניינה של המחלוקת במשנה בענין **כהן גדול שמת**, שנינו שלדעת התנא קמא מנחתו קריבה **מהלפה שיטתיה** [מוחלפת שיטתו] של **ר' שמעון**, שדבריו לכאורה סותרים את שיטתו במקום אחר. שכן **תמן** [שם] במסכת שקלים, בסוגייתנו, **אמר** ר' שמעון שהיא באה **משל יורשין**, שהרי במשנתנו קבע ר' שמעון שתנאי בית דין הוא שתהא באה משל היורשים, אלא שהתנו חכמים להביאה משל ציבור. ואילו **הכא** [כאן] במסכת מנחות (בברייתא שהובאה למעלה) **אמר** ר' שמעון שמדין תורה היא באה **משל ציבור**, שהרי לדבריו דבר זה נלמד מלשון הכתוב "חק עולם". **אמר ר' חייה** קריבה משל ציבור ולדעת ר' יהודה הריהי באה משל יורשים. ומביאים כי כשעסק **ר' בא בר ממל** בסוגיה במנחות העוסקת אף היא בענין זה (ראה שם נא,ב) **בעי** [שאל שאלה זו], **לא סוף דבר שמת אלא אפילו נטמא ואפילו נדחה ממום** כהן שהקריב מחצה ממנחת החביתין (שעליו להביא בכל יום מחציתה בבוקר ומחציתה בערב) בשחרית, ומת או נטמא או נולד לו מום, ומינו כהן אחר תחתיו – לא יביא אותו כהן חצי עשרון מביתו ולא את מחצית העשרון שנותרה מהראשון, אלא מביא עשרון שלם וחודשו ומקריב את מחציתו, ומחציתו האחרת תלך לאיבוד. וכיצד מאבדים אותו? – מניחים אותו עד שתעובר עורתו ומוציאים אותו להשרף בבית השריפה שבעזרה. ונמצאו איפוא שני חצאי עשרון קרבים (המחצית שהקריב הראשון והמחצית שהקריב השני) ושני חצאין אובדים. במשנה. (רמב"ם ספר עבודה הלכות תמידין ומוספין פ"ג ה"י-כ"א).

מסורת הש"ס

ח. משנה תמיד א,ג. ירושלמי ר"ה א,ח. מגילה ב,ד.

ט. בבלי מנחות נ,ב (בשינוי).

י. בבלי שם, נא,ב. ספרא צו ג,ה.

יא. שם ושם (בשינויים).

גרסות

תופיני ואין בשחרית — חמין לרבוכה בכתי"מ מילים אלו חסרות.

לרבוכה בכתי"ל: **לרכבם.**

תופיני תאפינה נא — ואחר כך אופה בההגר"א: **אתי אלין פלגוותא כאיליין פלגוותא תופיני תאפנה נא ר' אומר תופיני נאה ר' יוסי רבה אומר תופיני רבה מאן דאמר תופיני נא כמאן דאמר מטגנה ואחר כך אופה מאן דאמר תופיני נאה כמאן דאמר אופה אותה ואחר כך מטגנה.**

רבי אומר תאפינה נאה בכתי"ל: **רבי אומר תופנה רבה** ובכתי"מ: **רבי אמר תאפנה רבא.**

תאפינה ריבה בכתי"ל: **תופנה נויי.**

כמאן דאמר אופה ואחר כך מטגנה בכתי"ל: **כמאן דאמר מטגנה ואחר כך אופה.**

כמאן דאמר מטגנה ואחר כך אופה בכתי"ל: **כמאן דאמר אופה אותה ואחר כך מטגנה.**

לא סוף דבר — כהן גדול שמת וכו' בכתי"מ מילים אלו חסרות.

אלא אפילו — בר פזי בההגר"א: **אפילו נטמא ואפילו נדחה ממום ר' יוסי בן עזי.**

מי שהברית כרותה לו בכתי"ל: **ממי שהבריות שלו** ובההגר"א: **משל עולם.**

תמן אמר — משל צבור בכתי"מ: **תמן אומר משל צבור והכא הוא משל יורשין.**

משל יורשים — התקינו בההגר"א: **משל צבור דבר תורה והכא אמר מתנאי בית דין אמר רבי חייא בר אבא יאות הוא מקשה אתא רבי יעקב בר אחא רבי אבהו בשם רבי יוחנן דבר תורה הוא שתא באה משל צבור הייתי אומר יגבו לה התקינו.**

העולם

בר דליה

שם מקומו של רבי יהודה בר פזי וחכמים אחרים. שם המקום מופיע בתלמוד הירושלמי בגרסאות שונות: "ברדליה" (שבת פ"א ה"ח), "ברדליא" (ביצה פ"ד ה"ד), "ברזילה" (מגילה פ"א ה"ח). מקום זה מזוהה היום עם הכפר הערבי ברדלה, הנמצא כ-14 ק"מ דרומית מבית שאן.

היו מי שרצו להוהנו עם היישוב בית דלי (בדלא, בגרסת הירושלמי) המופיע במשנה יבמות פט"ז מ"ז הנמצא על אם הדרך לבבל, שהוא כנראה הכפר דלי הנמצא בחורן אשר בבשן.

עיונים

העמידו עושה חביתין לעשות חביתין החביתין היו נעשים קודם תרומת הדשן. אכן לא נתפרש במשנה בתמיד איימתי היתה נעשית תרומת הדשן עצמה. ונחלקו בכך ראשונים. לדעת רש"י (יומא כ,ב) והתוס' (יומא כז,ב) היתה תרומת הדשן נעשית קודם עלות השחר. ואולם לדעת הרמב"ם (הלכות תמידין ומוספין פ"ב ה"א) היתה תרומת הדשן נעשית לאחר עלות השחר. ולשיטה זו יתכן שאף מנחת החביתין היתה נעשית לאחר עמוד השחר (גבורת יצחק).

לא סוף דבר שמת אלא אפילו נטמא... רבי יהודה בר פזי דליא ואפילו נדחה ראה בפירוש בפנים. ויש שפירש שכוונת הגמרא "לא סוף דבר..." לומר שלא רק כאשר מת הכהן הגדול הדין כן, אלא גם אם נטמא. ומסתפקת הגמרא האם הדין גם כאשר נעשה בעל מום. והריהי פושטת ספק זה מדברי רבי יהודה בר פזי דבר דליא שהוא הדין בנעשה בעל מום (קרבן העדה. וראה רמב"ם הלכות תמידין ומוספין פ"ג ה"כ שפסק כן להלכה).

ממי שהברית כרוחה לו ראשונים ביארו שר' שמעון דורש מנחת חביתין מלחם הפנים בגזירה שוה מהמלים "חק עולם" שנאמרו בשניהם (במנחת החביתין "והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אתה חק עולם לה'". ויקרא ו, טו, ובלחם הפנים "והיתה לאהרן ולבניו ואכלהו במקום קדש כי קדש קדשים הוא לו מאשי ה' חק עולם". שם כד, ט). וכיון שבלחם הפנים נאמר שהוא בא "מאת בני ישראל ברית עולם" (שם פסוק ח), וכוונתו — לחם הבא כביכול מבני ישראל למי שכרת עמם ברית עולם, כך גם במנחת החביתין שאף היא באה (במקרים מסויימים, וכנון כשמת הכהן הגדול ולא מינו עדיין כהן אחר תחתיו) מבני ישראל, כלומר, מן הציבור (ראב"ד לתורת הכהנים).

אורח ההלכה

העמידו עושה חביתין לעשות חביתין בשחר, קודם שעלה עמוד השחר, סמוך לו, בא הממונה של מקדש דפק על הדלת של מקום הכהנים שבבית המוקד, הם פתחו לו, נטל את המפתח ופתח את השער הקטן שבין בית המוקד ובין העזרה, ונכנס מבית המוקד לעזרה. ונכנסו אחריו הכהנים ושתי אבוקות של אור בידם. ונחלקו אותם כהנים לשתי כתות, אחת הולכת למזרח, ואחת למערב. והיו בודקים והולכים את כל העזרה, עד שהגיעו שתי הכתות למקום בית עושי החביתין. הגיעו, אלו ואלו אומרים "שלום, הכל שלום", והעמידו את עושי החביתין לעשות חביתין. במשנה. (רמב"ם ספר עבודה הלכות בית הבחירה פ"ח הי"א).

תאפנה נא... תאפנה נאה את כל אחת מחלות מנחת החביתין שלו היה הכהן הגדול אופה מעט ואחר כך קולה (מטגן) אותה על המחבת בשאר רביעית השמן שלה. ואינו מבשלה הרבה. שנאמר "תופיני" — בין בשל ונא. כר' יוסי, משום שנימוקו עמו וגם מסתבר טעמו (כס"מ). (רמב"ם שם הלכות מעשה הקרבנות פי"ג ה"ג).

לא סוף דבר שמת אלא אפילו נטמא ואפילו נדחה ממום כהן שהקריב מחצה ממנחת החביתין (שעליו להביא בכל יום מחציתה בבוקר ומחציתה בערב) בשחרית, ומת או נטמא או נולד לו מום, ומינו כהן אחר תחתיו – לא יביא אותו כהן חצי עשרון מביתו ולא את מחצית העשרון שנותרה מהראשון, אלא מביא עשרון שלם וחודשו ומקריב את מחציתו, ומחציתו האחרת תלך לאיבוד. וכיצד מאבדים אותו? – מניחים אותו עד שתעובר עורתו ומוציאים אותו להשרף בבית השריפה שבעזרה. ונמצאו איפוא שני חצאי עשרון קרבים (המחצית שהקריב הראשון והמחצית שהקריב השני) ושני חצאין אובדים. במשנה. (רמב"ם ספר עבודה הלכות תמידין ומוספין פ"ג ה"י-כ"א).

שפע למד את עמי
© כל הזכויות שמורות. להסדרת אישור שימוש בתכנים נא לפנות לדוא"ל info@hashefa.com
www.hashefa.co.il